

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΕΚΘΕΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Κοινωνική Παθητικότητα

Ο άνθρωπος στην πορεία της μετεξέλιξής του από βιολογικό σε κοινωνικό ον, πέρα από την εκμάθηση κάποιων ρόλων, ωθείται, πότε συνειδητά και πότε ασυνείδητα, στην αναγνώριση και αποδοχή μιας αντικειμενικής πραγματικότητας που υπάρχει έξω και πάνω απ' αυτόν και που συνιστά μια **αδήριτη** αναγκαιότητα. Η κοινωνική πραγματικότητα και ο βαθμός συνειδητοποίησής της εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τη λειτουργία των κοινωνικοποιητικών μηχανισμών (αγωγή, σχολείο, θεσμοί, στερεότυπα...). Η αναγνώριση, η αποδοχή και η υποταγή στην κοινωνική αναγκαιότητα αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ύπαρξη της κοινωνίας και της ατομικής ελευθερίας χωρίς βέβαια αυτό βέβαια να σημαίνει μια άνευ όρων παράδοση στο κοινωνικό κατεστημένο.

Η ενεργητική συμμετοχή του ανθρώπου στα κοινωνικά ζητήματα αποτέλεσε και αποτελεί έναν από τους βασικότερους όρους ύπαρξης και εύρυθμης λειτουργίας του κοινωνικού σώματος. Η αναγκαιότητα της συμμετοχής στα κοινωνικά δρώμενα δε διαμόρφωσε και δεν επέβαλε μόνο μια αντίστοιχη κοινωνική στάση και πολιτική συμπεριφορά από την πλευρά του κοινωνικού ατόμου, αλλά οδήγησε και την κοινωνία στη θεσμοθέτηση της συμμετοχής ως **αναπαλλοτρίωτου** δικαιώματος και αυτονόητης υποχρέωσής του.

Σήμερα όμως το δικαίωμα του ανθρώπου να σκέφτεται, να κρίνει, να ελέγχει και να συμμετέχει το αντικατέστησε η ακρισία, η σύγχυση, η παραίτηση και η απραξία. Οι κοινωνικές ευαισθησίες του παραδοσιακού πολίτη έχουν υποχωρήσει και έχει εκχωρήσει σε άλλους τις δυνατότητες ελέγχου (ΜΜΕ). Η αδιαφορία, η αποχή από κάθε συλλογική έκφραση και προσπάθεια, ένα διάχυτο πνεύμα παθητικότητας είναι αυτά που χαρακτηρίζουν το σύγχρονο Έλληνα. Μια παθητικότητα που μπορεί να είναι και η απόρροια ενός εγωκεντρικού ατομικισμού, ο οποίος βαδίζει παράλληλα, αν δεν ταυτίζεται, με την απάθεια, την αδιαφορία και την ιδιώτευση. Όπως τονίζει και η Κούλα Κασιμάτη, η αδιαφορία είναι το σύνδρομο της κοινωνικής απάθειας που τόσο έντονα χρωματίζει την εποχή μας. Μέσα από την αδιαφορία το άτομο οδηγείται στη φανταστική διαφυγή που τόσο το εξυπηρετεί, όταν αποφεύγει να δει κατάματα τον εαυτό του, τη μοίρα του και την ευθύνη του ως κοινωνικό ον.

Η παθητικότητα, ως στάση και συμπεριφορά, εμφανίζεται τότε ως μια ασυνείδητη πράξη απάθειας και αδιαφορίας και τότε ως συνειδητή πράξη αποχής και αποστασιοποίησης από τα γεγονότα του δημόσιου βίου. Οι όροι «κοινωνική αδιαφορία», «πολιτική απάθεια» και «παθητική **θέαση** των πραγμάτων» είναι δηλωτικοί της στάσης του σύγχρονου ατόμου και δομικά στοιχεία του χαρακτήρα του. Αυτό, διότι δεν ασχολείται με σημαντικά θέματα και αυτό σημαίνει πως δεν είναι και ο ίδιος υπεύθυνος ως προσωπικότητα ούτε κοινωνικά ευσυνείδητος. Το άτομο δεν έχει **διαμορφωμένη** διάνοια και εύκολα γίνεται θύμα απόψεων που έχουν στερεοτυπική μορφή ή είναι ποτισμένες με το πνεύμα του φανατισμού.

Η απάντηση στα φαινόμενα της παθητικοποίησης και της κοινωνικής αδιαφορίας μπορεί να δοθεί μέσα από μια νέου τύπου κοινωνική οργάνωση, όπου το άτομο θα είναι ελεύθερο να επιλέξει ό,τι θέλει. Αυτό σημαίνει ότι θα του εξασφαλίζεται το δικαίωμα να εργάζεται δημιουργικά, σε μια εργασία που θα έχει νόημα, να μαθαίνει τι γίνεται μέσα στην κοινωνία και να μπορεί να συμμετέχει άμεσα σ' όλες τις κοινωνικές αποφάσεις που μπορούν να επηρεάζουν την ύπαρξη του ή τη γενικότερη πορεία του κόσμου όπου ζει. Εξίσου αναγκαίες είναι νέες ιδεολογίες και «**συλλογικά** οράματα» που θα συσπειρώσουν τις ατομικές και κοινωνικές δυνάμεις στο χτίσιμο μιας ανθρώπινης κοινωνίας. Μιας κοινωνίας όπου το άτομο θα ενδιαφέρεται για τις κοινωνικές υποθέσεις έτσι που αυτές να γίνονται προσωπικές.

Νικόλαος Κ. Αλέφαντος

Παρατηρήσεις:

A. Να αποδώσετε την περίληψη του κειμένου σε 80 – 100 λέξεις.

(25 μονάδες)

B1. Να δώσετε έναν τίτλο με σχόλιο στο κείμενο.

(3 μονάδες)

B2. Ποιος ο ρόλος των παρενθέσεων στο κείμενο;

(2 μονάδες)

B.3. Να βρείτε από μία συνώνυμη των παρακάτω λέξεων: αδήριτη, αναπαλλοτρίωτον, θέαση, διαμορφωμένη, συλλογικά.

(5 μονάδες)

Β.4. Ποιοι οι τρόποι και τα μέσα πειθούς που ο συγγραφέας χρησιμοποιεί στην 2^η και 3^η παράγραφο του κειμένου;

(5 μονάδες)

Β.5. Σχολιάστε σε 80 – 100 λέξεις την άποψη «Η αδιαφορία, η αποχή από κάθε συλλογική έκφραση και προσπάθεια, ένα διάχυτο πνεύμα παθητικότητας είναι αυτά που χαρακτηρίζουν το σύγχρονο Έλληνα».

(10 μονάδες)

Γ. Υποθέστε ότι δημοσιεύετε ένα άρθρο στη σχολική εφημερίδα και αναφέρεστε αφενός στα αίτια του φαινομένου της κοινωνικής παθητικότητας, που χαρακτηρίζει τους ανθρώπους σήμερα, και αφετέρου στο κατά πόσο μπορεί το σχολείο να συμβάλει στην άρση αυτού. Το άρθρο σας να είναι 500 – 600 λέξεις.

(50 μονάδες)

Απαντήσεις

Α. Ο συγγραφέας του κειμένου πραγματεύεται τη σπουδαιότητα συμμετοχής στα κοινά και τη σύγχρονη κοινωνική παθητικότητα. Ο άνθρωπος για να δημιουργήσει κοινωνίες έπρεπε ν' αποδεχθεί και να «υποταχθεί» στην εκάστοτε κοινωνική πραγματικότητα, κάτι που οδήγησε στην κατοχύρωση του αντίστοιχου δικαιώματος. Σήμερα όμως παρατηρείται αποχή από τα κοινά, αποτέλεσμα του ατομικισμού και της ανάγκης του σύγχρονου ανθρώπου για μια ουτοπική φυγή από την πραγματικότητα· είτε ως ηθελημένη είτε ως ασυνείδητη πράξη αποχής δεν καλλιεργεί το πνεύμα του ανθρώπου μ' αποτέλεσμα αυτός να πέφτει θύμα φανατισμού. Λύση όλων των παραπάνω φαντάζει μια νέα κοινωνική οργάνωση όπου κυριαρχούν νέες ιδεολογίες και προσανατολισμοί για τη δημιουργία μιας ανθρωπινότερης κοινωνίας.

Β.1. Κοινωνία απάθειας ...

Β.2. α) (αγωγή, σχολείο, θεσμοί, στερεότυπα ...) → παραδείγματα

β) (ΜΜΕ) → διευκρίνιση – επεξήγηση

Β.3. αδήριτη = αναπόφευκτη

αναπαλλοτρίωτου = αναφαίρετου
θέαση = παρακολούθηση, αντιμετώπιση
διαμορφωμένη = καλλιεργημένη
συλλογικά = οικουμενικά, μαζικά

B.4. 2^η παράγραφος → Τρόπος: επίκληση στη λογική
Μέσο: επιχείρημα & τεκμήριο (γενικές αλήθειες)

3^η παράγραφος → α) Τρόπος: επίκληση στη λογική
Μέσο: επιχείρημα & τεκμήριο (επίκληση στην αυθεντία)

β) Τρόπος: επίκληση στο συναίσθημα
Μέσο: συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις

B.5. Ο μαθητής καλείται ν' αποδείξει την άποψη που διατυπώνεται στο δοθέν απόσπασμα. Με μια πιο ελεύθερη απόδοση της φράσης ως θεματική περίοδο (π.χ. η αδιαφορία και η αποχή από τα κοινά χαρακτηρίζουν το σύγχρονο Έλληνα) οφείλει ν' αποσαφηνίσει αρχικά την έννοια «αδιαφορία» και στη συνέχεια ν' αναφερθεί σ' ένα ή και δυο φαινόμενα της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας που επιβεβαιώνουν τον παραπάνω ισχυρισμό (π.χ. καταστροφή περιβάλλοντος – φυσικού/ αστικού -, κρίση στις διαπροσωπικές σχέσεις, υλικός ευδαιμονισμός).

Γ. Έκθεση

Επικοινωνιακό πλαίσιο: ΑΡΘΡΟ → απαραίτητος ο τίτλος

Δεδομένο: κοινωνική παθητικότητα εποχής μας

Ζητούμενα:

1^ο → αίτια φαινομένου

- αστικοποίηση
- γρήγοροι ρυθμοί ζωής – ελεύθερος χρόνος
- κυνήγι για ικανοποίηση «πλαστών» αναγκών
- ανεργία – ανταγωνισμός
- φόβος από έξαρση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας
- ελλιπής παιδεία (τεχνοκρατική σε βάρος της ανθρωπιστικής)
- κρίση ανθρωπισμού – αξιακού κώδικα

2° → Πως το σχολείο μπορεί να συμβάλει στην άρση του φαινομένου

Μέσω της ανθρωπιστικής παιδείας:

- όξυνση κριτικής ικανότητας
- μεταλαμπάδευση ηθικών αρχών – αξιών – προτύπων
- καλλιέργεια διαλόγου
- μαθητικές εκλογές